

مرکز منطقه‌ای اطلاع رسانی علوم و فناوری

RICEST

**بررسی، شناسایی و ارزیابی
ویژگی‌ها و روند انتشار نشریات علمی معتبر**

محمد رضا خانج

استادیار علم اطلاعات و دانش‌شناسی

گروه پژوهشی ارزیابی و شناسایی

تابستان ۱۳۹۲

قائم، محمد رضا، ۱۳۳۸ -

مشخصات نشر: شیراز: وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، مرکز منطقه‌ای اطلاع‌رسانی علوم و فناوری: تخت جمشید، ۱۳۹۲.

مشخصات ظاہری: ۹۹ ص: جدول، نمودار.

شاہک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۸۳-۰۵۳-۱

وضعیت فهرست نویسی: فیا

نشریات ادواری دانشگاهی

نشریات ادواری دانشگاهی -- ایران

نشریات ادواری دانشگاهی -- ایران -- نمونه پژوهی

شناس افزوده: ایران. وزارت علوم، تحقیقات و فناوری. مرکز منطقه‌ای اطلاع‌رسانی علوم و فناوری

رده بندی گنگ ۱۳۹۲ ق ۵۶ / ۲۸۶ Z

۰۲۷۱۸ رده بندی دیویی

شماره کتابشناسی هنر ۲۷، ۳۱

بررسی، شناسایی و ارزیابی ویژگی‌ها و روند انتشار نشریات علمی معتبر

محمد علي قاسم

ناظر چاپ و آماده سازی کتاب: کریم فلاح □ صفحه آرای: روح الله: نگار چراغی شیرازی

لیتوگرافی و چاپ: پردیس و دنیا □ تیراژ: ۳۵۰ نسخه □ چاپ: پاکستان ۱۳۹۲

مرکز منطقه‌ای اطلاع رسانی علوم و فناوری (IRIS)

روابط عمومی: ۰۷۱۱-۶۴۶۸۴۲۱ انتشارات: ۰۷۱۱-۶۴۶۸۴۵۲ نمایندگی: ۰۷۱۱-۶۴۶۸۴۵۳

صفحه خانگی: www.ricest.ac.ir پست الکترونیک: info@ricest.ac.ir

انتشارات تخت جمشید

شیراز، خیابان پیروزی، تلفن: ۰۷۱۱-۲۲۴۵۴۰۱

به نام خدا

نظر به اهمیت نقش اطلاع رسانی در زمینه‌های مختلف علوم و تکنولوژی، به منظور پاسخ‌گویی به نیازهای محققان و کارشناسان، و ارائه تازه‌ترین اطلاعات علمی و فنی در کوتاه‌ترین زمان، مرکز منطقه‌ای اطلاع رسانی علوم و فناوری براساس تفاهم‌نامه منعقد شده میان وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و فرهنگستان علوم جهان سوم در سال ۱۳۷۰ دایر و لایحه تاسیس آن در سال ۱۳۷۵ از تصویب مجلس شورای اسلامی و شورای نگهبان گذشت. این مرکز در چهارچوب ضوابط و مقررات آموزش عالی جمهوری اسلامی ایران فعالیت می‌نماید.

مرکز منطقه‌ای اطلاع رسانی علوم و فناوری از طریق توزیع آخرین اطلاعات علمی و فنی و نیز کمک به حل مسائل علمی مورد نیاز دانشگاهها، سازمان‌ها و نهادهای تحقیقاتی و متخصصان داخلی و معتمدان برای ارتقاء سطح علمی جمهوری اسلامی ایران و سایر کشورهای منطقه فعالیت می‌نماید.

کتاب «بررسی، شناسایی و ارزیابی ویژگی‌ها، روند انتشار نشریات علمی معتبر» در راستای تحقق اهداف فوق تهیه شده و مروری بر فعالیت‌های اطلاع‌رسانی علوم و فناوری افتخار دارد که پنجاه و ششمین اثر خود را که حاصل تلاش فکری و طرح تحقیقاتی جناب آقای دکتر محمدرضا قانع است به زیور طبع بیاراید و تقدیم جامه به علم و فنی نماید.

امید است اقداماتی از این قبیل موجبات رضایت هرچه بیشتر جامعه علمی و فنی ایران را فراهم آورده و در راستای هدف ما که نشر و اشاعه اطلاعات علمی و فنی است موثر واقع گردد.

دکتر جعفر مهاد

رئیس مرکز منطقه‌ای اطلاع رسانی علوم و فناوری (RICeST)

و سرپرست پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC)

اعضای شورای علمی

مرکز منطقه‌ای اطلاع رسانی علوم و فناوری (RICEST)

بایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC)

دکتر جعفر مهران (رئیس)

دکتر کرامت‌اله ایزدپناه - استاد دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز

دکتر علیرضا سپاسخواه - استادیار دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز

دکتر هاجر ستوده - استادیار علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه شیراز

دکتر حمید علیزاده - استادیار علم اطلاعات و دانش‌شناسی مرکز منطقه‌ای اطلاع‌رسانی

علوم و فناوری

دکتر محمد مهدی علیشاهی - استاد مکانیک دانشکده مهندسی دانشگاه شیراز

دکتر محمدرضا قانع - استادیار علم اطلاعات و دانش‌شناسی مرکز منطقه‌ای اطلاع‌رسانی

علوم و فناوری

دکتر جلیل مقدسی - استاد شیمی دانشکده علوم دانشگاه شیراز

دکتر محمد نمازی - استاد حسابداری دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه شیراز

سپاسگزاری

بدینوسیله مراتب سپاس و تشکر خود را از شورای محترم علمی مرکز منطقه ای اطلاع رسانی علوم و فناوری به خاطر تصویب این طرح اعلام می دارد. شایسته است از استاد ارجمند جناب آقای پروفیسور جعفر بهرام ریاست محترم مرکز منطقه ای اطلاع رسانی علوم و فناوری و سرپرست پایگاه استنادی علوم جهان اسلام به خاطر اینکه اندیشه اولیه این طرح توسط ایشان ارائه گردید و اجرای آن را به اینجانب محول نمودند سپاسگزاری نمایم.

www.ketab.ir

فهرست مطالب

مقدمه	۱
- نشریه چیست	۲
- چرا نشریه منتشر می شود	۳
بیان مسئله	۶
هدف	۶
پیش پژوهش	۶
ضرورت پژوهش	۸
جامعه پژوهش	۸
روش پژوهش	۹
یافته های پژوهش	۱۰
- نوبت انتشار	۱۰
- قطع نشریه	۱۱
- راهنمای اشتراک	۱۲
- اطلاعات پشت و روی جلد	۱۳
- اطلاعات شناسنامه ای نشریه	۱۴
- صفحه آرایشی	۱۷
- شاخص های ویژه	۲۰
- سن نشریه	۲۶
- ادغام دو شماره و ویژه نامه	۲۸
- شمارگان	۳۰
- تعداد صفحات نشریه	۳۱
- سرمقاله	۳۲
- فراوانی مقالات	۳۴
- درج مدرک تحصیلی و مرتبه علمی	۳۶

۳۷		- درج مدرک تحصیلی
۳۸		- درج مرتبه علمی
۴۰		- درج وابستگی سازمانی
۴۲		- درج تاریخ دریافت و پذیرش مقاله
۴۴		- چکیده فارسی و انگلیسی و واژگان کلیدی
۵۳		بحث و نتیجه گیری
۶۷		فهرست منابع
۶۹		ضمیمه ۱
۹۳		ضمیمه ۲

فهرست جدول ها

- جدول شماره ۱ : درصد و فراوانی نوبت انتشار نشریات ۱۰
- جدول شماره ۲ : درصد و فراوانی قطع نشریه ۱۲
- جدول شماره ۳ : درصد و فراوانی راهنمای اشتراک ۱۳
- جدول شماره ۴ : درصد و فراوانی اطلاعات پشت و روی جلد ۱۴
- جدول شماره ۵ : درصد و فراوانی اطلاعات شناسنامه ای نشریات ۱۶
- جدول شماره ۶ : درصد و فراوانی رعایت عناصر صفحه آرایی نشریات ۱۸
- جدول شماره ۷ : درصد و فراوانی عناصر صفحه آرایی درحوزه های مختلف موضوعی ۲۰
- جدول شماره ۸ : درصد و فراوانی شاخص های ویژه ۲۱
- جدول شماره ۹ : درصد و فراوانی عناصر شاخص های ویژه درحوزه های مختلف موضوعی ۲۵
- جدول شماره ۱۰ : درصد و فراوانی سن نشریه ۲۷
- جدول شماره ۱۱ : درصد و فراوانی عناصر شاخص سن انتشار نشریه درحوزه های مختلف موضوعی ۲۸
- جدول شماره ۱۲ : درصد و فراوانی تعداد صفحات نشریات درحوزه های مختلف موضوعی ۳۲
- جدول شماره ۱۳ : درصد و فراوانی سرمقاله نشریه درحوزه های مختلف موضوعی ۳۴
- جدول شماره ۱۴ : درصد و فراوانی تعداد مقالات نشریات درحوزه های مختلف موضوعی ۳۶
- جدول شماره ۱۵ : درصد و فراوانی درج مدرک تحصیلی در مقالات نشریات درحوزه های مختلف موضوعی ۳۸
- جدول شماره ۱۶ : درصد و فراوانی درج مرتبه علمی در مقالات نشریات درحوزه های مختلف موضوعی ۴۰
- جدول شماره ۱۷ : درصد و فراوانی درج وابستگی سازمانی در مقالات نشریات درحوزه های مختلف موضوعی ۴۲
- جدول شماره ۱۸ : درصد و فراوانی درج تاریخ دریافت و پذیرش در مقالات

- نشریات در حوزه های مختلف موضوعی ۴۴
- جدول شماره ۱۹ : درصد و فراوانی صفت ها به زبان انگلیسی (چکیده، رتبه علمی،
مدرک تحصیلی، وابستگی سازمانی، کلید واژه ها مقالات نشریات) ۴۶
- جدول شماره ۲۰ : آزمون کای اسکور جهت رابطه بین عناصر به زبان انگلیسی
در کل حوزه های موضوعی ۴۶
- جدول شماره ۲۱ : درصد و فراوانی صفت ها به زبان انگلیسی (چکیده، رتبه علمی،
مدرک تحصیلی، وابستگی سازمانی، کلید واژه ها) در حوزه های مختلف موضوعی ۴۸
- جدول شماره ۲۲ : آزمون کای اسکور جهت رابطه بین عناصر به زبان انگلیسی در
حوزه های موضوعی مختلف ۵۱

فهرست شکل ها

- شکل شماره ۱ : درصد نوبت انتشار کل نشریات ۱۱
- شکل شماره ۲ : درصد قطع نشریه ۱۲
- شکل شماره ۳ : درصد راهنمای اشتراک ۱۳
- شکل شماره ۴ : مقایسه فراوانی عناصر اطلاعات شناسنامه ای نشریات ۱۷
- شکل شماره ۵ : درصد سن نشریات ۲۷
- شکل شماره ۶ : درصد سن نشریات ۲۹
- شکل شماره ۷ : درصد شمارگان نشریات ۳۰
- شکل شماره ۸ : درصد تعداد صفحات نشریات ۳۱
- شکل شماره ۹ : درصد تعداد سرمقاله نشریات ۳۳
- شکل شماره ۱۰ : فراوانی کل تعداد مقالات نشریات ۳۵
- شکل شماره ۱۱ : فراوانی درج مدرک تحصیلی در مقالات نشریات ۳۷
- شکل شماره ۱۲ : فراوانی درج زمینه علمی در مقالات نشریات ۳۹
- شکل شماره ۱۳ : فراوانی درج وابستگی سازمانی در مقالات نشریات ۴۱
- شکل شماره ۱۴ : فراوانی درج تاریخ دریافت پذیرش در مقالات نشریات ۴۳

مقدمه

در بین جامعه علمی مطالعه نشریه به خاطر دستیابی سریع به آخرین یافته های علمی، بیشتر از دیگر محمل های اطلاعاتی توصیه می شود. از این رو توجه خاص به نشریات از رویکرد های مختلف بویژه رعایت استانداردها، از بایدهای حوزه سردبیری است. بدون شک دسترسی به تحقیقات منتشر شده در نشریات معتبر در گرو استمرار رعایت استانداردها از طرف آنها به منظور نمایه شدن در پایگاههای اطلاعاتی الکترونیکی و نمایه های استنادی است. با ظهور و توسعه فناوری های اطلاعاتی و ارتباطی، جامعه علمی و حوزه نشر از این امکانات جهت تسریع در تعاملات علمی بسیار استقبال نموده است. استفاده از این فناوری ها دست اندر کاران حوزه نشر مجلات را با مسئولیت های جدید مواجه کرده است. اگرچه در زمان حاضر موجبات سرعت در این امر علمی فراهم آمده است و نشریات از این فرصت به خوبی استفاده نموده اند، رعایت استانداردها که از ملاحظات کیفی نشریات است مورد توجه می باشد.

نشریات علمی برای بقاء و توسعه خود و بهبود مقبولیت در بین جامعه علمی ملزم به رعایت هنجارها از جمیع جهات می باشد. مسئولیت این مهم بیشتر متوجه حوزه سردبیری نشریه است. بدیهی است برآیند این کار استمرار روابط متقابل علمی بین مؤلف و ناشر، اعتبار بخشی نشریه، توزیع و پراکندگی یافته های علمی و گسترش دانش است. به همین منظور تحقیق حاضر هنجارهای مناسب برای ناشر نشریه های معتبر را در کشور مورد بررسی قرار داده است.

نشریه چیست؟

نام های متفاوتی برای نشریه (مجله) قائل شده اند، از جمله به پیایند^۱ ها و ادواری^۲ ها می توان اشاره کرد. در تعریف پیایند مطمح نظر انتشاراتی است که پی در پی منتشر می شوند. به پیایند ها شماره ها یا تاریخ هایی تخصیص داده می شود و به طور متوالی ادامه دارند. ادواری ها انتشاراتی هستند که در فواصل معین منتشر می شوند که هر شماره آن حاوی مقالات تحقیقی از نویسندگان مختلف است.

اساساً، نشریات معتبر وسیله ای برای انتشار یافته های پژوهش در یک حوزه علم هستند. این نشریات به لحاظ اعمال همترازخوانی^۳ (داوری)، که معمولاً زمان بر است، نشریات علمی معروفند. نشریات برای ارتباط علمی از اهمیت خاصی برخوردارند، زیرا باعث رشد علم مبتنی بر تحقیقاتی است که توسط دانشمندان دیگر انجام گرفته است. در این نشریات منتشر می شوند. بنابراین اشاعه و قابل دسترس کردن تحقیقات در جامعه علمی فلسفه وجودی نشریات است. نشریه علمی علاوه بر اشتراک گذاری دانش در بین محققان، نشان از تفوق علمی یک پژوهشگر بر دیگری در یک حوزه تخصصی دارد.

با رشد علم و افزایش حجم مقالات، نشریات تخصصی نیز رشد کردند. به گونه ای که امروزه بیش از ۳۰۰۰۰۰ عنوان نشریه در سطح جهان با فواصل زمانی مشخص (دوماهنامه، ماهنامه، فصلنامه، ششماه یکبار، ...). نشر می شود (اولریخ^۴، ۲۰۱۳). از لحاظ دامنه موضوعی می توان نشریات را به نشریات عام و نشریات تخصصی تقسیم بندی نمود که در ایران به حسب انتشار مقالات تحقیقاتی، ترویجی و مروری آنها را به عنوان نشریات علمی - پژوهشی و علمی - ترویجی می شناسند.

-
1. Serial
 2. Periodical
 3. Peer-review
 4. Ulrichsweb